

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmän kokoukset 8-11/2023

1. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulleita edunvalvontaa koskevia asioita

Erityisasiantuntija Elli Björkberg kertoi yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminnasta

- Asioita tulee eri elämänaalueilta, yhteydenottoja kansalaisilta, järjestöiltä yms. Tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä ja puuttua syrjintään. Valtuutettu voi antaa perusteltuja kannanottoja, suosituksia ja myös viedä yksittäisen syrjintää koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan tai tuomioistuimen ratkaistavaksi.
- Edunvalvonta-asioita nousee esim. pankki- ja vakuutusasioista. Valtuutetun toiminnassa on havaittu, että esim. pankkitoiminnassa huomioidaan huonosti, että edunvalvojalla on rinnakkainen toimivalta ts. päämies itse voi käyttää puhevaltaa, jos toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Perusoikeuskysymykset nousevat vahvasti esiin. Yhteistyötä on tehty finanssialan kanssa, että toimiala huomioisi em. perusoikeuksiin liittyvät kysymykset paremmin.
- Valtuutetun toimisto on myös saanut sovittua MobilePayn käytännöt edunvalvonnan asiakkaiden asioissa paremmin holhoustoimilakia vastaavaksi. Käytäntö nyt se, että MP pyytää tai hankkii holle- otteen, josta näkyy päätöksen sisältö. Jos toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu tältä osin, edunvalvojan määrääminen ei ole este palvelun käyttönotolle.
- Kyse tällaisessa menettelyssä voi olla välillisestä syrjinnästä - henkilö jää ilman palvelua, jos häntä käsitellään kategorisesti tiettyyn ryhmään kuuluvana. Palvelun saaminen on harkittava tapauskohtaisesti. Ei voi saada tiettyä palvelua, koska edunvalvonnassa – ei ole usein riittävä peruste => jos toimivaltaa rajoitetaan enemmän kuin holhousviranomaisen tai oikeuden päätös edellyttää, kyseessä voi olla välillinen syrjintä.
- Vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus perusmaksutilien (ml. verkkopankkitunnusten) käytössä ja pankin velvollisuus mukautuksiin on mainittu luottolaitostoimintalain perusteluissa (HE 123/2016 vp ja yksityiskohtaiset perustelut 15 luku 6 §):
*Perusmaksutiliä, siihen liittyviä palveluita ja sähköisen tunnistamisen palveluita, mukaan lukien vahvan sähköisen tunnistamisen palvelut, tarjotessaan talletuspankin tulee kohdella kaikkia asiakkaita yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi. Perusmaksutiliä, siihen liittyvien palveluiden tai sähköisen tunnistamisen palveluiden käyttöä ei saa tehdä liian vaikeaksi tai rasittavaksi. Esimerkiksi toimintarajoitteisten ja ikääntyneiden tulee voida käyttää perusmaksutiliä ja siihen liittyviä palveluita sekä sähköisen tunnistamisen palveluita, mukaan lukien vahva sähköinen tunnistaminen. Talletuspankkien on tarvittaessa **mukautettava** palveluitaan ja varmistettava palveluiden toimivuus myös apuvälineillä tämän oikeuden toteuttamiseksi. Asiakkaan tarpeiden mukaisesti mahdollisia mukauttamismuotoja voivat olla muun muassa pistekirjoitettujen asiakirjojen toimittaminen, tunnuslukujen tarjoaminen sähköisessä muodossa, sormenjälki tunnistautuminen tai henkilökohtaisen avustajan käytön salliminen. Talletuspankki ei saa asettaa perusmaksutilin tai siihen liittyvien maksupalveluiden tai sähköisen tunnistamisen palveluiden saamiselle tai käytölle sellaisia ehtoja, joita se ei aseta muille asiakkailleen.*

- Yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädetään kohtuullisista mukautuksista vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Laki ei edellytä diagnoosia. Linkki Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan [ratkaisuun](#) koskien pankin mukautusvelvollisuutta näkövammaiselle asiakkaalle YVTltk 31/2015.

2. Edunvalvonnan pankkiasioita

- Kuultavana prosessinomistaja Mika Rantala. Hänen vastuualuetta ovat tietosuojat, edunvalvonta ja viranomaistiedustelut 1.4. 2023 alkaen. Hän ohjeistaa ja pyrkii yhdenmukaistamaan käytäntöjä mm. edunvalvontaa koskevissa asioissa. Tavoitteena on yhtenäiset sujuvat toimintatavat myös edunvalvonnan osalta.
- Kun yleisiä edunvalvoja koskeva rahanpesulain pykälä on tulossa keväällä voimaan, pankissa mietitään tunnistautumista ja tehdään muutoksia ohjelmiin. Pankin pitää tunnistaa edunvalvoja riittävällä tavalla mutta yleisen edunvalvojan henkilötietoja ei saa tallentaa pankin rekisteriin. Sinne tallennetaan samat tiedot, kuin holhousasiain rekisteriin. Myös edunvalvontasihteerit, jotka asioivat sähköisesti pitää tunnistaa samoin kuin heidän toimivaltansa. Pankilla on myös ratkaistavana sinne jo tallennettujen yleisten edunvalvojien henkilötietojen poisto.
- Keskusteltiin siitä, mikä voisi olla tälle pankille hyväksyttävä tunnistamisväline; virkakortti, kuvallinen kortti, mikä?
- FA on käynyt myös läpi tunnistamisasiaa. Asiakkaan tunnistamisen tavat kuuluvat kunkin yhtiön riskienhallinnan piiriin ja myös kilpailuoikeus kieltää sopimasta yhteisesti asiakkaiden kohtelusta, joten FA:n piirissä ei voida tehdä yhteisiä päätöksiä siitä, mitä asiakirjoja ja millaisin ehdoin asiointissa hyväksytään. Keskustelu virkakortista tunnistamisvälineenä jatkuu.
- Keskusteltiin lisäksi linjauksista päämiesten verkkopankkisopimuksista, mobiilisovelluksen käyttämisestä ja pankin toimintatavoista. OP ei ole hyväksynyt virkakortilla tehtyjä allekirjoituksia, mutta tähän on tulossa muutos. Tekninen toteutus kesken, mutta sen valmistuttua pitäisi onnistua.

3. Ajankohtaiset

DVV

- Päätöspohjista on poistettu kotikunta, ne on yhtenäistetty tuomioistuinten päätöksien kanssa, joissa ei ole kotikuntaa. Henkilötunnukset/syntymäaika päätöksissä (johtava yev tarkastaa kotikunnan ennen kuin jakaa päätökset eri virkanumeroille).
- Kun käyttövaroja toimitetaan hoitolaitokseen, tilissä pitäisi olla kuittauslista luovuttamisesta.
- Muuttoilmoitusten tekemisessä tullut esiin, että vaadittaisiin edunvalvojan allekirjoitus.
- Delegointivaltuutus syytä lähettää, jos pyydetään, tulossa ohje alkuvuodesta toimistoille, kuka voi tehdä jne.
- Suomi.fi 12.12. alkaen päämiehet voivat valtuuttaa toisen puolesta asioimiseen: [Edunvalvonnassa olevan valtuudet - Suomi.fi](#)

Hyvinvointialueiden laskutus viiveet

- Tileille voi kertyä rahaa, laskuja ei ole tullut ja rahat ulosmitataan tililtä.
- Todettiin, että paljon ei ole tehtävissä, ei löytyne perustetta, miksi tilivaroja ei voisi ulosmitata, jos yleiset edellytykset täyttyvät.
- Ulosotto voi käyttää harkintaa ja kannattaa olla yhteydessä sinne ja pyytää tapauskohtaista harkintaa.

Omavalvontasuunnitelman malli on valmis – piirit ottavat sen käyttöön.

- Käytännön toteutusta mietitään, kritiikkiä on tullut ja pelätään lisätyötä.
- Ryhmä tekee mallin täytäntöönpanosta; mitä raportteja kannatta ottaa, milloin mikäkin vaihe toteutetaan, ketkä osallistuvat jne.

Erityistehtävät ja tulorekisterin käyttö

- Tulorekisteriä voi käyttää vain, jos tehtävä sisältää sellaisia taloudellisia asioita, joiden hoitamiseen tarvitaan sellaisia tietoja, joita saadaan tulorekisteristä (ei siis pelkästään palkkion määrittämistä varten).
- Tämä selvennyksenä aikaisempiin ohjeisiin.

Alaikäiset: kysymyksiä tilivelvollisuudesta ja perhe-eläkkeen käytöstä

- Jos epäselvyyttä tilivelvollisuudesta, selkeintä on tiedustella asiaa holhousviranomaiselta, yleistä ohjetta ei ole tulossa.
- DVV ei anna ohjetta elinkustannusten määrästä, tapauskohtainen harkinta.
- Holhoustoimen kehittämistyöryhmä on aikanaan asiasta antanut suosituksia ja lausunut mm. *”Eli lapsen tuloja voidaan käyttää hänen elatukseensa. Työryhmän näkemyksen mukaan lapsen tuloja voidaan siis käyttää tämän harrastuksiin ja hankintoihin. Perheiden elintaso ja elämäntapa vaihtelevat eikä valvonnalla ole tarkoitus vaikuttaa perheen elämään enempää kuin on välttämätöntä. Olennaista on, että lapsen varat käytetään lapsen eikä muiden hyväksi.”*

Päivi Tiainen-Hyrkäs